

Zpráva ze služební cesty na Ukrajinu
– Státní archiv Zakarpatské oblasti Ukrajiny,
Berehovo, Užhorod

Účel cesty: Práce na projektu výzkumu a vývoje „**Interoperabilita v paměťových institucích (INTERPI)**“ - číslo projektu DF11P01OVV023

Termín cesty: 8. 9. 2012 – 16. 9. 2012

Účastníci cesty: PhDr. Zdeňka Kokošková, Mgr. Alena Skipalová, pracovnice 3. oddělení Národního archivu

Zprávu podává: PhDr. Zdeňka Kokošková, Mgr. Alena Skipalová

Datum vyhotovení: 27. 9. 2012

Podpis ředitelky archivu: PhDr. Eva Drašarová, CSc.
Podepsáno elektronicky.

Organizační údaje

Odjezd z Prahy: dne 8. 9. 2012 v 21.54 vlakem do Košic (poté autobusem do Užhorodu a do Berehova)

Příjezd do Berehova: dne 9. 9. 2012 v 18.15 hod. autobusem

Odjezd z Berehova: dne 13. 9. 2012 v 13.15 hod. autobusem

Příjezd do Užhorodu: dne 13. 9. 2012 v 15.00 hod. autobusem

Odjezd z Užhorodu: dne 15. 9. 2012 v 15.30 hod. autobusem do Košic, poté vlakem do Prahy

Příjezd do Prahy: dne 16. 9. 2012 v 6.30 hod. vlakem

Ubytování: hotel Uyt v Berehovu (4 noci), hotel Duet v Užhorodu (2 noci)

Vyúčtování cesty provedeno v předepsané lhůtě po návratu.

Placeno z prostředků projektu INTERPI

Průběh pobytu: Konzultace s odbornými pracovníky a průzkum archivních pomůcek a vybraných archivních fondů Státního archivu Zakarpatské oblasti Ukrajiny v Užhorodu, v detašovaném pracovišti v Berehovu, kde jsou uloženy archiválie pro námi sledované období tj. 1918 – 1938.

Na úvod návštěvy jsme měly možnost hovořit o archivní problematice s ředitelkou pracoviště Olenou Josipivnou.

Na hlavním pracovišti v Užhorodě jsme byly přijaty zástupcem ředitele Markaničem M. Vasiljovičem, který nám umožnil prohlídku archivu i s depotními místnostmi a seznámil nás s činností celého oblastního archivu.

Průběh a výsledky

Pobyt v berehovském archivu byl věnován seznámení se s archivními pomůckami z oddělení, které spravuje archivní fondy státní i nestátní provenience vzniklé před rokem 1945. Soustředily jsme se na průzkum vybraných pomůcek k archivním fondům i některých archiválií týkajících se organizace a správy s ohledem na **korporativní entity**. Zaměřily jsme se zejména na období 1. republiky, tj. od připojení Zakarpatské Ukrajiny k Československu v roce 1919 až do vídeňské arbitrážní konference konané dne 2. listopadu 1938, kdy došlo k odstoupení území jižní části Slovenska a Podkarpatské Rusi (Zakarpatské Ukrajiny) Maďarsku.

Z tohoto pohledu byly sledovány nejdůležitější momenty ve vývoji této části Československa: nejvýznamnější korporace

1) zemské – např. Civilní správa Podkarpatské Rusi, Zemský úřad Podkarpatské Rusi, Zemská komise pro první všeobecné sčítání lidu v roce 1921,

2) župní – např. Užhorodská župní správa, Mukačevská župní správa, Berehovská župní správa i

3) okresní úrovně – Beregovský okresní školní inspektorát, Sevlušský okresní notariát apod.

Archivní fondy pokrývají nejen oblast státní správy, hospodářství, zemědělství, kulturu školství apod., ale i oblast samosprávy, zachycují také církevní instituce, dokonce i spolky, strany a rodinné archivy.

K dispozici jsme měly ukrajinsko-rumunský *Soupis fondů státního archivu Zakarpatské oblasti Ukrajiny* vytvořený berehovskými archiváři ve spolupráci s muzeology ze Satu Mare a vydaný v roce 2004, který nám poskytl prvotní informace o archivních fondech. Tuto významnou pomůcku jsme získaly pro knihovnu Národního archivu v poslední den našeho pobytu na ústředním pracovišti v Užhorodě.

Samotné inventáře (neopatřené úvodem obsahujícím historií korporace) bylo však třeba pročitat celé, protože systém ukládání archiválií je v tamních podmínkách odlišný. Pomůcky přicházejí do archivu spolu s přejímanými dokumenty (nejsou tříděny ani ukládací jednotky), které jsou více méně řazeny chronologicky. Archiválie mohou být předávány i v několika etapách a fond je tak opatřen i několika „dílčími“ pomůckami. V případě, že nás zápis v pomůcce zaujal, zkušely jsme objednat prostřednictvím speciálních objednacích formulářů příslušné archiválie (složky).

Poté působilo komplikaci foliování dokumentů pracovníky archivu před jejich předkládáním badatelům. Vzhledem k plné studovně a nízkému stavu personálu jsme měly první objednané složky k dispozici až třetí a čtvrtý (poslední) den pobytu v Berehovu.

Zhodnocení a přínos cesty

Nejvýznamnějším přínosem cesty do Státního archivu Zakarpatské oblasti Ukrajiny je bezesporu zmíněný soupis fondů, který jsme obdržely darem. Z něj je naprosto zřejmé dochování i rozsah archivních souborů korporací, které působily v době, kdy Zakarpatská Ukrajina byla součástí Československé republiky, tj. v letech 1918-1938 (1939). Budeme se snažit tuto pomůcku, resp. část týkající se meziválečného období, jež je pro českého badatele nejzajímavější, zpřístupnit v běžně dostupném archivním periodiku.

Největším problémem první cesty zahraničního badatele do zmíněné instituce je neznalost nepřehledných archivních pomůcek, kterými se musí nejprve pročíst, aby mohl objednat jakékoli dokumenty. Pokud narazí na studované téma, musí počítat s prodlevou způsobenou foliací příslušných fasciculů.

Lze předpokládat, že případné další cesty do tohoto archivu ze strany odborných pracovníků Národního archivu by po letošních kontaktech mohly probíhat ze strany vedení DEZO vstřícněji, objednávání dokumentů při znalosti prostředí i rychleji a také by bylo možné některé důležité materiály fotografovat digitálním fotoaparátem a dodatečně zpracovávat v Praze.

Nedostatky a problémy: nevyskytly se.